

EOLSS - ENCIKLOPEDIJA SISTEMA ODRŽAVANJA ŽIVOTA

Stevan BRUK

UVOD

Današnjom vodoprivrednom strukom dominiraju dve suprotstavljene tendencije: s jedne strane, javlja se potreba za sve većom specijalizacijom, koja se sužava na sasvim uske oblasti nauke i struke; s druge strane, sve je intenzivnije uzajamno delovanje sa drugim oblastima, naukama i tehnologijama, na prvi pogled udaljenim od tradicionalne vodoprivrede. Drugim rečima, vodoprivredni problemi iz stvarnog života iziskuju široko poznavanje drugih disciplina, iz veoma širokog dijapazona nauke i tehnike.

Neophodno širenje horizonta znanja najbolje se postiže obraćanjem na pouzdane izvore znanja kao što su stručne i naučne enciklopedije širokog obuhvata. Među takvima, istaknutu ulogu može da ima jedna nova edicija, nazvana EOLSS¹, čiji je nosilac UNESCO, a koja je dovoljno široko koncipirana, te može da pruži pristupačnu i pouzdanu informaciju ne-specijalistima iz raznih oblasti.

ENCIKLOPEDIJA ODRŽIVOG RAZVOJA

U saradnji sa UNESCO-m se već više godina intenzivno radi na prikupljanju građe i publikovanju sveobuhvatne naučne enciklopedije koja je posvećena održivom razvoju na Zemlji, sa ciljem da pruži sveobuhvatnu svežu informaciju o svim relevantnim pojavama koje utiču na održavanje života na Zemlji. Pristup je bez ikakve pristrasnosti u pogledu ideologije, religije, nacije, ili drugog motiva.

U sisteme održavanja života se ubrajaju svi prirodni ili tehnološki sistemi koji unapređuju biosferu na održivi način, a svi zajedno obezbeđuju život na Zemlji. Tu spadaju sistemi prirodne životne sredine, ali isto tako i

društveni sistemi koji su neophodni za socijalnu harmoniju, bezbednost, ishranu, zdravlje, društveni standard, tehnološki razvoj, itd. Zajednički imenitelj svih tih sistema je zaštita globalne životne sredine. O čemu se tu zapravo radi najbolje se vidi iz pregleda oblasti koje Enciklopedija pokriva²:

1. Nauke o zemlji i atmosferi
2. Matematičke nauke
3. Biološke i medicinske nauke
4. Društvene nauke
5. Fizika, inženjerstvo i tehnološki resursi
6. Hemiske nauke
7. Nauke o vodi i vodnim resursima
8. Hidrotehnika
9. Nauke o energiji i energetskim resursima
10. Inženjerska energetika
11. Životna sredina, ekološke nauke i resursi
12. Tehnologija očuvanja životne sredine
13. Poljoprivredne nauke i resursi
14. Ishrana i agrotehnika
15. Ljudski resursi i menadžment
16. Upravljanje prirodnim resursima
17. Razvoj i ekonomski resursi
18. Institucionalni i infrastrukturni resursi
19. Tehnologija, informatika, i upravljanje sistemima
20. Regionalni pregledi održivog razvoja

Enciklopedija je namenjena širokom krugu potencijalnih korisnika, kao što su:

- Nastavnici i studenti visokih škola i univerziteta;
- Stručnjaci iz prakse, raznih struka

¹ Encyclopedia of Life Support Systems

² Nazivi su približni, prema engleskom originalu koji se može naći na Internetu - www.eolss.net

- Istraživači u naučno-istraživačkim organizacijama;
- Donosioci odluka u javnom i privatnom sektoru;

Doprinosi se unose na tri hijerarhiska nivoa:

- Tematski nivo: pregledni radovi po širim temama, namenjeni širokom krugu čitalaca; dužina priloga oko 30 stranica;
- Predmetni nivo: radovi kojima se iz okvira šire tematike uvode određeni predmeti, dužine oko 20 stranica u proseku;
- Članci: radovi sa detaljnim sadržajima po pojedinim predmetima, različite dužine;

Autori doprinosa su poznati eksperti iz vodećih akademskih, istraživačkih i stručnih organizacija, vladinih službi, privatnih preduzeća, planera, pravnika, ekonomista, itd., iz svih krajeva sveta. Broj autora koji su do sada dali svoje doprinose premašio je četiri hiljade, a njihova imena se mogu naći na Internetu.

Tehničku koordinaciju Enciklopedije vrši Zajednički Komitet UNESCO-EOLSS od 25 člana, sa sekretarijatom koji je u sastavu UNESCO-a. O naučnom nivou Enciklopedije se stara Međunarodni Uređivački Savet, sa više stotina članova, iz svih disciplina i svih delova sveta. Za svaku tematsku oblast je odgovoran honorarni urednik sa uređivačkim odborom. Sva imena se mogu naći na Internetu (www.eolss.net).

KAKO NAĆI TRAŽENU INFORMACIJU

U potpuno razvijenoj formi, EOLSS će da sadrži hiljade članaka, raspoređenih po mnogobrojnim temama. Neminovno mora doći i do preklapanja sadržaja, te informacije o pojedinim predmetima će se moći naći na raznim mestima u enciklopediji. Na primer, samo u oblasti voda se može navesti oko 400 članaka, raspoređenih na preko dvadeset tema, pod različitim naslovima. Prednost Enciklopedije je u tome što omogućuje proširenje znanja izvan najuže oblasti koja interesuje korisnika, i to na najbrži i najefikasniji način, bez nepotrebnih lutanja i stranputica.

Radi što potpunijeg informisanja o predmetu koji ga interesuje preporučuje se da čitaoc kombinuje različite nivoe informacija, koristeći 'on-line' pristup, preko Interneta (www.eolss.net). Uz svaki članak daju se i materijali za produbljene znanja ('Knowledge-in-depth'), sa odabranom bibliografijom.

Osnovna građa je pristupačna preko Interneta, sa predplatom, čija visina zavisi od kategorije korisnika:

Pojedinci
 Koledži i univerziteti
 Studenti
 Vladine službe i agencije
 Korporacije i privatna preduzeća
 Institucije u zemljama u razvoju,

Informacija o uslovima i ceni pristupa za pojedine kategorije se može naći na Internetu, na istoj adresi. Predplata u načelu dopušta 'on-line' korišćenje za dve godine. Međutim, postoje i pogodnosti za kraće periode, o kojima se mogu dobiti informacije takođe preko Interneta.

ŠTAMPANE KNJIGE

Dosada su objavljene dve štampane publikacije:

1. Predhodna edicija u dva toma pod naslovom³ "Naš ranjivi svet - izazovi i šanse za održivi razvoj", publikovana krajem 2001 godine povodom Sednice Izvršnog Saveta UNESCO-a. Publikacija sadrži 2300 stranica teksta, i disketu CD ROM.

2. Inauguralna publikacija⁴ "Uvid u EOLSS" publikovana je septembra 2002 godine povodom Svetskog sastanka na vrhu (Samita) o održivom razvoju u Johaneshurgu. Na oko 3300 stranica, publikacija sadrži 150 članaka iz raznih tematskih oblasti, podeljenih u tri knjige:

Knjiga I: Nauke o zemlji i atmosferi, matematske nauke, biologije i medicinske nauke, društvene nauke, fizika, inženjerstvo i tehnološki resursi;

³ OUR FRAGILE WORLD (OFW), EOLSS Publishers Co. Ltd, Oxford UK, 2001

⁴ KNOWLEDGE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT, EOLSS Publishers / UNESCO Publishing, 2002

Knjiga II: Hemiske nauke, nauke o vodi i hidrotehnika, nauke o energiji i energetsko inženjerstvo, nauke o životnoj sredini;

Knjiga III: Ishrana i poljoprivredne nauke, politika i upravljanje ljudskim resursima, razvoj ekonomskih resursa, institucije i infrastrukture, tehnologija, informatika, sistemski menadžment, i dr.; zatim, prikaz stanja održivog razvoja u raznim regionima sveta.

"ON-LINE" EDICIJA

Na Internetu je septembra 2002 otvorena "on-line" edicija, sa oko 25 miliona reči, što odgovara štampanom tekstu od oko 62 500 stranica. U aprilu 2003 godine je fond na Internetu sadržavao već oko 37 miliona reči, tj. oko 92 hiljade štampanih stranica. Planira se da konačna edicija bude dva do tri puta veća. "EOLSS On-line" se može koristiti na osnovu predplate, a informacije se mogu naći na adresi www.eolss.net.

NASLOVI KOJI SE NEPOSREDNO BAVE VODOM I VODOPRIVREDOM

Enciklopedija EOLSS posvećuje veliku pažnju vodi, kao bitnom elementu održivog razvoja. Ilustracije radi, ovde se navode poglavlja EOLSS koji se direktno odnose na vode i vodoprivredu:

Hidrološki ciklus

Upravljanje vodnim resursima

Podzemne vode

Obrazovanje u vodoprivredi

Slatke površinske vode

Perspektiva snabdevanja pitkom vodom

Vrste i svojstva voda

Interakcija vode sa energijom, životnom sredinom, prehranom i poljoprivredom

Voda i razvoj

Nepogode izazvane prirodnim hidrološkim ciklusom

Hidrotehničke građevine, oprema, i informacioni sistem

Ponovno korišćenje otpadnih voda
Tretman vode i otpadnih voda

Izravnjanje proticaja, transport i raspodela vode

Kvalitet vode i standardi

Pitanja životne sredine i zdravlja u vezi vodosnabdevanja

Kompletna lista članaka koji se se mogu konsultovati preko Interneta (www.eolss.net) sadrži već sada preko 300 naslova iz oblasti voda, a novi radovi neprekidno pristižu.